

דפים ג – ד

ה. א. וישכן כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן – מתי היה מעשה זה, ואת מי כיסה הענן?

ב. ויבא משה בתוך הענן – כיצד, והלא נאמר ולא יכל משה לבוא אל אהל מועד כי שכן הענן מעל המשכן?
ג. ויקרא אל משה וידבר... – למה הקדים קריאה לדיבור?
ד. וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר – מהו 'לאמר'?

א. וישכן כבוד ה' על הר סיני, ויכסהו...; לרבי יוסי הגלילי, זה היה מעשה אחר עשרת הדברות. משה עלה בענן ונתכסה בענן ונתקדש בענן. ויכסהו הענן – למשה, כדי לקבל שאר דברי התורה ואת הלוחות. ופרישה זו הוצרכה בגלל כניסתו למחנה שכינה. ואותם ששת ימי פרישה הם בכלל הארבעים יום שעלה. [וכן מפרשים רבי נתן ורבי מתיא בן חרש אלא שלדעתם לא בא הכתוב ללמד על כל הנכנס למחנה שכינה שטעון פרישה רק כאן הוצרך למרק אכילה ושתייה שבמעיו לשומו כמלאכי השרת, או כדי לאיים עליו, כדי שתהא תורה ניתנת באימה ברתת ובויע. עפ"י רש"י. ועמהרש"א].

רבי עקיבא אומר: וישכן כבוד ה'... – מראש חדש סיון. ויכסהו הענן – להר [אבל משה הלא עלה וירד אל העם לסירוגין, ולא פרש באותם הימים]. ויקרא אל משה ביום השביעי – בשביעי לסיון, לומר עשרת הדברות. ומשה וכל ישראל עומדים ושומעים אלא שבא הכתוב לחלוק כבוד למשה, לכך הוזכר משה לבדו. [ואילו לריה"ג ניתנה התורה בששי בסיון ולכן אי אפשר לפרש 'ביום השביעי' על יום מתן תורה, אלא שביעי לפרישת משה, דהיינו ביום י"ג בסיון].

ב. ויבא משה בתוך הענן – מלמד שתפסו הקב"ה למשה והביאו בענן (ר' זריקא ואמרי לה ר' אלעזר). דבי רבי ישמעאל תנא, שביל היה לו בתוך הענן שנכנס דרכו (בתוך – בתוך לגזרה שוה. ובאהל מועד שלא נאמר 'בתוך' לא היה שם שביל, לכך לא יכול היה לבוא מפני הענן. מהרש"א).

ג. למה הקדים קריאה לדיבור? – לימדה תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחבירו אלא אם כן קוראו (בשמו), כדברי רבי חנינא.

לכל הדיבורים קדמה קריאה, אעפ"י שלא נאמר בפירוש. כן משמע בגמרא ומפורש במדרש (מהרש"א).

ד. א"ר מנסיא רבה: מנין לאומר דבר לחברו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר.

נראה שמעיקר הדין אין איסור אלא בדברים שיכולים לגרום לו נזק או צער אם יאמרם לאחרים, אבל שאר דברים אין איסור אלא משום מדה טובה. עוד אפשר שלא אסרו כאן אלא כאשר קוראו לדבר אליו ביחידות שנראה קצת שמקפיד שלא יאמרם לאחרים, אבל בלאו הכי מותר מלבד דברים שיש בגילויים חשש נזק או צער (עפ"י חפץ חיים).

דף ה

- א. המעשים האמורים בימי המלוואים – אלו מהם מעכבים ואלו אינם מעכבים?
ב. כהן גדול שלא נמשח ולא נתרבה שבעה ימים – האם כשר לעבודת יום הכפורים?
ג. האם מנחת חינוך הכהנים היתה קרבה במלוואים?

א. לדעת רבי יוחנן וריש לקיש, כל הכתוב במלואים מעכב בהם (ועשית לאהרן ולבניו ככה. ואפילו מה שלא נאמר באותה פרשה אלא בסדר צו בעשיה (דהיינו נתינת האורים ותומים לחושן. רש"י. ויש פירושים נוספים) – מעכב, גזרה שוה פתח – פתח (רב נחמן), או ממה שנאמר בעשיה ושמרתם את משמרת ה' – משמע עיכוב (רב מרשיא), או מכי כן צוית'י. רב אשי).

ולדברי רבי חנינא, רק דבר המעכב לדורות מעכב במלואים, להוציא סמיכה (רב יוסף) ותנופה (רנב"י) ופרישת שבעה (רב פפא) וריבוי שבעה ומשיחה שבעה (רבינא) – שכל אלו אינם מעכבים לדורות.

א. שפיכת שירי הדם אל יסוד המזבח, וכן הקטרת אימורים [וכן ארבע מתנות שבחטאת, למאן דאמר יש אם למסורת ואינן מעכבות בעלמא] – נראה שלדברי הכל אינם מעכבים, שכן יש לדרוש מהמקראות שבמילואים. ואולם בירושלמי משמע ששפיכת שירים מעכבת לרבי יוחנן (תוס'. ו"א הטעם, שכל דבר שלא היה נעשה באהרן, כגון הקטרת אמורים וכד' – אינו מעכב. שיח יצחק בבאור דברי תו"י ותורא"ש).

ב. עשירית האיפה, האם מעכבת במלואים; יש אומרים ששאלה זו תלויה במחלוקת האמוראים הוה, כי לדורות אין המנחה מעכבת בהכשר עבודת הכהן. ויש סוברים שגם לדורות היא מעכבת (ע' במובא בחשק שלמה ובשפת אמת).

ג. צריך עיון מדוע לא אמרו בגמרא נפקותא לענין שינוי מסדר לבישת הבגדים, שלדורות מצוה לכתחילה ללבוש בסדר מסוים (כדברי הרמב"ם הל' כלי המקדש י. וצ"ב בדברי המנחת-חנוך צט), אך אינו מעכב. ואם כן במילואים היא עיכוב בסדר הלבישה לריו"ח (אבי עזרי בית הבחירה ד, א). ושמה "ל שלא נחלקו אלא בחסרון דברים האמורים בפרשה ולא בשינוי הסדר [וצ"ע להלן ס: ומנחות ה.]. עוד י"ל הואיל ובציווי אין מוזכר הסדר כמו בעשיה אלא האבנט בסוף, ע"כ גילה הכתוב שהסדר אינו מעכב.

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מנין שאף מקרא פרשה מעכב, תלמוד לומר ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' – אפילו דיבור מעכב (ע' מש"ח צו ה,ה).

בספר חדושים ובאורים (ד): נקט שמקרא פרשה מעכב רק לרבי יוחנן ולא לרבי חנינא. ואולם בחזו"א (קכו, ג) צדד לומר שהכל מודים בדבר [ואם נאמר שאין זו מצוה באהרן דוקא, כפשט הדברים, שמה י"ל שלדברי הכל אינו מעכב, לפי מה שפ"ל בתו"י, ע' שיח יצחק].

דין סמיכה ותנופה שאינן מעכבות הכפרה – במנחות צג:

ב. ריבוי-בגדים שבעה ימים (רצופים. רש"י. וכ"מ ברמב"ם) ומשיחת שבעה – מצוה ולא עיכוב (שבעת ימים ילבשם הכהן תחתיו מבניו – הרי ריבוי שבעה למצוה. ונאמר וכפר הכהן אשר ימשח אתו ואשר ימלא את ידו לכהן תחת אביו ולבש את בגדי הבד בגדי הקדש – משמע אפילו לא נמשח או לא נתרבה אלא יום אחד, כשר. ומשיחה שבעה למצוה למדנו מכך שהוצרך הכתוב למעט בדיעבד, או משום הקש משיחה לריבוי, למשחה בהם ולמלא בהם את ידם).

א. במשך אותם הימים שנמשח או נתרבה, כתב הראב"ד (כלי המקדש ה, ג) שיכול לעבוד שאר עבודות, ורק לעבודת יום הכפורים צריך ריבוי שבעה לכתחילה, ודלא כמשמעות דברי הרמב"ם. והר"י קורקוס כתב שגם דעת הרמב"ם כן (וכן הוכיח רבי רפאל מהמבורג בספרו 'שאלת הכהנים תורה' ערכין ג). ויש מי שצדד שגם לפי מה שמשמע ברמב"ם שאינו עובד עבודה, מקריב הוא מנחת חביתין מיד, כפשטות הכתוב 'ביום המשח אותו' (ובח תודה להלן יב ד"ה אין). ובדעת הראב"ד, יש אומרים שבאותם הימים אין לו לעשות לכתחילה את העבודות שאינן כשרות בכהן הדיוט כגון מנחת חביתין, ורק בעבודות הכשרות בכל כהן כתב הראב"ד

שכשרות לכתחילה בתוך שבעה (כן מתבאר מתוך דברי הגר"ח בכתבים שעל הש"ס. וכן משמע בזבח תודה להלן יב. ד"ה ודוקא). ובספר אבי עזרי (כלי המקדש ד, יב) הסביר שפרישת שבעה היא הלכה מסוימת שגילה הכתוב בעבודת יוהכ"פ, ומשמע שבשאר עבודות הכהן הגדול די בשעה אחת אף לכתחילה.

ומשמע מדברי הרמב"ם (שם) שאין צריך לעבוד עבודה בשעת ריבוי הבגדים, אלא לובש ופושט במשך שבעה ימים [יש מי שכתב שגם מהראב"ד משמע שאינו חולק על כך ('שאלת הכהנים תורה'). ויש מי שחולק ('זבח תודה' להלן יב.)]. ואולם מרש"י (בד"ה ריבוי) משמע שצריך לעבוד עם הבגדים. והרש"ש תמה על זה. ומהגר"ח מובא שאין נחשבת לבישת בגדי כהונה כי אם לצורך עבודה [וכן יש להוכיח משאלת הגמרא להלן עג. שאם משוח מלחמה משמש בשמונה בגדים מדוע אינו ראוי לעבוד ביוהכ"פ הלא מילא את ידו ריבוי בגדים, כפרש"י. ומשמע שאם אינו משמש בשמונה, אעפ"י שנשאל באורים ותומים בשמונה, אין די בזה להכשירו לעבודת יוהכ"פ].

ב. לעיכוב די בשעה אחת של ריבוי או משיחה (עפ"י תורא"ש וריטב"א).

ג. יש אומרים שאין המשיחה דוחה שבת ויום טוב (עפ"י שו"ת הרמ"ע מפאנו קב). ומפשט דברי התו"י (יב). נראה לכאורה שמותר למשוח ביום הכפורים לצורך עבודת היום.

ד. אעפ"י שהמשיחה או ריבוי בגדים מעכבים, שאם לא נמשח ולא נתרבה כלל – אינו כשר לעבודת היום, דרשו בספרא (אחרי ג – כפירוש הר"ש והראב"ד. וע' גם בירושלמי הוריות ג, ב ובפ"מ) שהכהן שמתקנים אותו למלא מקום הכהן-הגדול אם יארע בו פסול, הריהו כשר לעבודה ללא משיחה וריבוי, שהתקנתו עומדת במקום משיחתו. ואולם צריך חינוך לכהונה גדולה בו ביום וכדלהלן יב. (וכן נראה מפשט דברי הרמב"ם (עבודת יוהכ"פ א, ג). אלא שבתו"י יב. משמע לכאורה שגם נמשח, אך יתכן שכוונתו רק שתועיל המשיחה מדין חינוך ואין זו משיחה שלא לצורך, אבל אין בו מצות משיחה. וע' בספר יהגה האריה (הוריות יא): שצדד לומר עפ"י הירושלמי שכל כהן גדול שנפסל אין מושחים אחר, שאין מושחים שני כהנים גדולים בדור אחד, ויישב בזה כמה דברים אלא שהעיר על כך מכמה מקומות בדברי הראשונים. ולפי האמור יש לקיים דבריו רק בכהן המותקן תחת כה"ג ביוהכ"פ).

ג. מנחת חינוך של כהנים, עשירית האיפה, אף על פי שאינה כתובה בפרשה – היתה קרבה במלואים (וזה הדבר – זה קרבן אהרן, גזרה שוה).

א. נסתפקו בירושלמי האם היתה קריבה על ידי אהרן לחצאים כבכל יום, או היתה קרבה שלמה [והיינו ביום השמיני למלואים. עפ"י יפה עינים].

ב. בשפת אמת נסתפק האם בני אהרן הקריבו עשירית האיפה בכל יום משבעת ימי המלואים או שמא רק פעם אחת, כדין כהן הדיוט (וע' באריכות בספר חונן דעה).

ג. בשבעת ימי המלואים הוקרבו שני תמידים בכל יום (כן מבואר במדרש רבה (במדבר יב, טו). וע' בהרחבה בספר 'למיסבר קראי' לגר"צ רוטברג שליט"א פר' צו).

דפים ה – ו

ז. מהו סדר הלבשת הבגדים לאהרן ולבניו?